

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

תזריע

(חלק כב שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת תזריע, כח אד"ש — ה' ניסן, ה'תשפ"ד (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2024
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

תזריע ב

[האלשיך מבאר⁷, שאצל רשעים, ש"עיקרן טומאה", אין העוון עושה רושם כל כך עד שיהי' ניכר, בעור בשרו", לפי ש"מין במינו אינו חוצץ"].

ואין זאת אלא שנשאר "פסולת" ורע בחיצוניותו – "בסוף לבושיו", ולכן נעשה מזה נגע, בעור בשרו" (דוקא).

ובזה מבאר רבינו הזקן⁸ גם את טעם הדבר ש"מצות נגעים אינו נהוג בזמננו זה אחר החורבן מפני שאינן מצויין כלל כו' אך מעשה נסים הם" (כמו שמביא שם מהרמב"ם) – והיינו משום ש"אינו בנמצא אצלינו" בני אדם מסוג זה שאין בהם רע בפנימיות, "שאף הצדיק והטוב עדיין הרע קצת בפנימיות", וממילא אין הרע גורם נגעים.

ב. וצריך להבין:

(7 שם.)

(8 ראה גם אלשיך שם (אבל לא הביא דברי הרמב"ם).

(9 סוף הלכות טומאת צרעת (ראה סד"ה אדם כי יהי' הנ"ל (הערה 6), שהכוונה בלקו"ת היא למ"ש הרמב"ם בהלכה זו, "אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא הי' בישראל". ומש"כ בלקו"ת "כמ"ש הרמב"ם" קאי אלפניו, "שאינם מליחות המצויים", ולאח"ז מבאר "שמצות נגעים כו' אינם מצויים כלל כו'" – אבל מפורש ברמב"ם (הל' טומ"צ פי"א ה"ו) דנהגת בפני הבית ושללא בפני הבית. – וראה תו"ש שמות מילואים סח"י הדעות בזה. – וראה פיה"מ נגעים פי"ב מ"ה. מורה נבוכים ח"ג ספמ"ז. לקו"ש ח"ח ע' 136 הערות 35-36). וראה לקמן ע' 72 הערה 36. ע' 75 הערה 53.

א. בפתחת פרשת נגעי אדם נאמר¹: "אדם כי יהי' בעור בשרו גו". ונקט הכתוב תואר "אדם", שהוא שם המעלה של ישראל (והתואר הנעלה ביותר מבין ד' התארים אדם איש גבר אנוש)².

וידועה השאלה³: כיון שמדובר במי שעומד בדרגת "אדם", איך יתכן ש"יהי' בעור בשרו שאת גו", עניני נגעים – בשעה שטומאת צרעת היא מהטומאות הכי חמורות⁴, ואמרו חז"ל⁵ "מצורע חשוב כמת"?

ומבאר רבינו הזקן⁶, שהיא הנותנת: דוקא מאחר שעסקינן במי שעומד בדרגת "אדם" – שהיא "מדריגה גדולה .. שלימו דכולא" – על כן לוקה הוא בצרעת:

ענין הנגעים "בעור בשרו" מורה על כך, שהרע הגורם לנגע (וממילא – צריך להיות בדוגמתו) אינו בתוך (פנימיותו של) האדם

(1 פרשתנו יג, ב.)

(2 זהו פרשתנו (מת, רע"א. ובכ"מ). וראה ספר הערכים חב"ד כרך א ערך אדם סעיף ט. וש"נ.

(3 ראה זהר שם. אלשיך ריש פרשתנו. וראה לקו"ת פרשתנו כב, ב (ובהגהות לשם באוה"ת ויקרא ע' רנב).

(4 דמחוז למחנה מושבו, מחוז לג' מחנות, ולא יהו (אפילו) טמאין אחרין יושבין עמו (פרשתנו יג, מו. תו"כ ורש"י עה"פ. פסחים סז, א).

(5 נדרים סד, ב.)

(6 לקו"ת פרשתנו שם. סד"ה אדם כי יהי' תרס"ו, תרע"ה. וראה בכ"ז גם אלשיך שם.

לדבר בנביאים ולתת דופי בדבריהם. . ומתוך כך באין לדבר באלקים וכופרין בעיקר. . זו היא שיחת הרשעים שגורמת להן ישיבת קרנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת בתי משתאות עם שותי שכר, אבל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה, לפיכך הקב"ה עוזר על ידן ומזכה אותן בה כו".

וצריך להבין:

(א) הנדון כאן הרי הוא איסור לשון הרע, שהוא הגורם לטומאת צרעת – ומאי בעי הכא אריכות זו אודות שיחת הרשעים בכלל, אשר תחילתה בדברי הבאי (ולא בלשון הרע), וסופה בכפירה באלקים ר"ל?

[ואפילו אם תמצי לומר שלשון הרע הוא פרט ב"שיחת הרשעים", ולכן בדבריו על לשון הרע וחומרטה הוצרך הרמב"ם (לחומר הדבר) לבאר את גודל הגנות של שיחת הרשעים בכלל וכו' – הרי אין כל מקום לזה בהלכות טומאת צרעת (שהיא עונש על לשון הרע בלבד);

לכאורה מקומה של האריכות בזה הוא רק בהלכות דעות, שבהן נתבארו פרטי הדינים הנוגעים לזהירות מדיבורים אסורים].

(ב) אם כוונת הרמב"ם כאן ללמדנו את חומר איסור לשון הרע, ה"ל לו להביא את הלשונות החמורים שכתב כאן על המספר בלשון הרע בהלכות דעות¹¹?

יתירה מזו: בהלכות דעות¹¹ הביא הרמב"ם את מאמר חז"ל¹³, "כל המספר

אמרו חז"ל¹⁰ שענין הנגעים בא כעונש על חטא לשון הרע, שהוא חטא חמור ביותר, עד כדי כך ששקול כנגד ג' העבירות ד"יהרג ואל יעבור", ו"כאילו כופר בעיקר" (כמו שהאריך הרמב"ם בהלכות דעות¹¹) – וא"כ איך אפשר לומר, שהמצורע הוא אדם השלם, שתוארו "אדם", וחסר לו רק הברור דחיצוניות הרע?

והתמיהה אף גדולה מזו: חומר המספר בלשון הרע מובא בדברי הרמב"ם (גם) באותה הלכה עצמה¹² שהביא רבינו הזקן כראי' לכך שהנגעים הם מעשה נסים שאינם מצויים בזמן הזה, ושם מאריך הרמב"ם לבאר כיצד מדיבור לשון הרע עלול אדם להגיע (ר"ל) לידי כפירה בעיקר – ואילו לדברי רבינו הזקן כאן מדובר באדם השלם?

ג. ויובן בהקדם הביאור בהמשך דברי הרמב"ם בהלכה הנ"ל:

לאחר שמבאר שהנגעים באים על חטא לשון הרע (ומביא הלימוד ממרים) – ממשיך בענין שאין לו לכאורה כל שייכות ללשון הרע (ועאכו"כ – להלכות טומאת צרעת), וזה לשונו:

"קל וחומר (ממרים) לבני אדם הרשעים הטפשים שמרכיבם לדבר גדולות ונפלאות. . וזה דרך ישיבת הלצים הרשעים בתחילה מרכיב בדברי הבאי. . ומתוך כך באין לדבר בגנות הצדיקים. . ומתוך כך יהי' להן הרגל

(10) ערכין טו, ב. – בערכין שם (טז, א) "על שנעה דברים כו", אבל ברמב"ם שם הובא להלכה רק "להזהירן מלשון הרע".

(11) פ"ז ה"ג.

(12) הל' טומאת צרעת שם.

(13) ערכין טו, ב.

הוא „מדבר“¹⁶], ומהאי טעמא, כשאדם מדבר לשון הרע, אזי הדיבור הבלתי רצוי (מצד עצמו) מושכו עוד יותר לתוך הרע¹⁷.

ה. וענין זה מלמדנו הרמב"ם באריכות דבריו בסוף הלכות תומאת צרעת אודות „שיחת הרשעים“:

בתחילת דבריו מבאר שיש להשמר מהנהגת „הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות“ (ובזה עדיין אין תוכן היפך הרצוי), ואח"כ מבאר את „דרך ישיבת הלצים הרשעים“, ש„בתחילה מרבין בדברי הבא"י (ובדבור זה אין מדה רעה וכיו"ב), אבל דיבורים אלו מושכים את המדבר עד לתכלית הרע (כהמשך דברי הרמב"ם);

וזוהו הגדר דלשון הרע – „שיחת הרשעים“, שיחה שהיא כאופן דיבורם של הרשעים. ההדגשה היא על זה שהמדבר אינו נזהר, ופוגם וכו' בדיבורו.

וכמו שמדגיש הרמב"ם מיד בתחלת הענין כאן – בתוך דבריו על כך שהנגעים באים להזהיר מלשון הרע – שבשעה ש„משתנה עורו ויצטרע“ ישאר האדם „מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע“

68 – דלכאורה „שיחת הרשעים“ ו„ליצנות“ מאן דכר שמייהו?

אלא שבזה כוונת הרמב"ם לבאר,

בלשון הרע כאילו כופר בעיקר“, היינו שחטא לשון הרע מצד עצמו חמור „כאילו כופר בעיקר“;

משא"כ כאן כתב שמתוך הדיבור בלשון הרע יבוא לאחז זמן לכפור בעיקר, ומתוך כך כו' ומתוך כך באין לדבר באלקים וכופרין בעיקר“ (אבל לא שהמדבר לשון הרע עצמו „כאילו כפר בעיקר“).

ד. וי"ל הביאור בזה: כוונת הרמב"ם באריכות דבריו בענין „שיחת הרשעים“ לבאר גדר זה ד„לשון הרע“ אשר על פיו יבואר מפני מה התוצאה דלשון הרע היא „צרעת“:

בלשון הרע ב' ענינים:

(א) דיבור לשון הרע (הבא ממדותיו הרעות של המדבר – קנאה ושנאה וכיו"ב) גורם היזק וכו' לזה שמדברים עליו. והיינו שעיקר החסרון הוא מה שאמירת הלשון הרע (מגלה את מדותיו הרעות ו)מזיקה לזולת.

– וענין זה שבלשון הרע הוא הנדון בהלכות דעות, כנראה מתוכן הפרק שם, שעוסק כולו בדיבורים והנהגות בלתי רצויים שמאדם לחבירו.

(ב) לשון הרע – מצד הדיבור עצמו¹⁴: כשאדם מדבר לשון הרע, אפילו שלא בכוונה וכו' – הדיבור עצמו גורר ומושך אותו אל תוך הרע.

דאע"פ שכח הדיבור הוא לכאורה כח חיצוני בלבד (לבוש, ולבוש חיצוני, של הנפש), הרי הוא קשור עם עצם האדם¹⁵ [עד שתואר האדם

16) ראה לקו"ש ח"ו ס"ע 115 ואילך ובהנסמן שם. חכ"ז ע' 212.

17) להעיר גם מסה"מ תרנ"ט ע' ה (בשם הר"ח) סגולה למדת הכעס שלא ידבר בעת ההיא, ע"ש באורך.

14) להעיר גם מעקידה ר"פ מצורע בארוכה.
15) ראה ד"ה לולב וערבה תרנ"ט ובכ"מ. וראה הנסמן בהערה הבאה.

בתים), אר"כ אם „עמד ברשעו .. משתנין כלי העור שבביתו .. ואם עמד ברשעו .. משתנין הבגדים שעליו“, ורק לאחרי זה – „אם עמד ברשעו .. משתנה עורו ויצטרע“ –

שכן הדבר מתאים לתוכן ה"ל בסדר לשון הרע:

כשאדם מתחיל לדבר לשון הרע, אזי הדיבור הוא ענין חיצוני לגמרי שאינו „נוגע“ בו, ולכן לוקה (רק) הבית שהוא נפרד ממנו לגמרי²⁰; אבל ככל שמוסיף לדבר, כך הדיבור גופא גוררו ומושכו פנימה, והרע נכנס בפנימיותו יותר ויותר, ולכן באים הנגעים בדברים הקרובים אליו יותר – כלי תשמישו, בגדיו, עד לעור בשרו.

(אלא שכאשר הרע נכנס בפנימיות ממש – אזי כל ענין הנגעים אינו קיים, כנ"ל סעיף א).

69 וע"פ ה"ל מובן, אשר ביאור רבינו הזקן ה"ל – שהנגעים באים דוקא באדם השלם שתיקן את כל הדברים חוץ מ"סוף לבושי"ו – לא זו בלבד שאינו בסתירה לדברי הרמב"ם, אלא אדרבה, ב' הביאורים עולים בקנה אחד –

לשון הרע (המביאה לנגעים) היא פרט הבא מן הכלל של „שיחת הרשעים“ (חסרון בדיבור (חיצוניות) האדם), לפי שענין הנגעים הוא (כנ"ל), „עור בשרו“ – חיצוניות האדם – אינו כדבעי.

ו. ועפ"ז יומתק מה שמאריך הרמב"ם בכך שענין זה (שנגעים באים על לשון הרע) נלמד ממעשה מרים – „ועל ענין זה מזהיר בתורה .. התבוננו מה אירע למרים כו“:

עונש הנגעים על המדבר לשון הרע הוא (לא מצד הענין ה"ל בלשון הרע, שמדותיו הרעות מזיקות לזולת, אלא (רק) מצד הדיבור עצמו);

שהרי במרים – אדרבה: „גידלתו על ברכי וסכנה בעצמה להצילו מן היים“; ודיבורה לא הי' כלל מתוך כוונה לגנותו¹⁸, ויתר על כן (כדברי הרמב"ם כאן) „לא דברה בגנותו אלא טעתה כו“; ואף מצד משה – „לא הקפיד על כל הדברים האלו כו“ –

והיינו שבדיבורה לא הי' כל רע והיזק כו' (לא מצד מרים ולא מצד משה), והי' זה ענין חיצוני לגמרי¹⁹, ואעפ"כ „מיד נענשה בצרעת“.

ז. על פי האמור לעיל יובן גם הטעם שהביא הרמב"ם (בתחלת ההלכה ה"ל) את סדר בואם של הנגעים „להזהירן מלשון הרע“:

תחילה „משתנות קירות ביתו“ (נגעי

20 ויש לומר, שזהו הטעם (הפנימי) למ"ש הספורנו (ס"פ תזריע) בנוגע לנגעי בתים, וכאשר לא עלו הדורות למדריגה ראוי' למעלה (לחמלה) זו אין זכרון לראשונים שנמצאו לעולם נגעי בתים עד שאמרו קצתם ז"ל (סנהדרין ע"א, א) שלא היו לעולם – כי הרע המתברר בנגעי בתים הוא חיצוני כ"כ (כמו בית שהוא מקיף הכי רחוק), שצריך להיות ב"מדריגה ראוי' למעלה זו" כדי לברר גם רע זה.

ואולי יש לומר, שזהו גם הטעם (הפנימי) לזה שדוקא גבי נגעי בתים ובגדים נפורש ברמב"ם שהם „אות ופלא“ (ראה לקמן ע' 72 הערה 36).

18 רש"י בהעלותך יב, א. וראה שו"ע אדה"ז אר"ח סקנ"ו ס"י. שם חו"מ הל' אונאה כו' סכ"ט.

19 ראה בארוכה לקו"ש ח"י"ח (ע' 145 ואילך). ועיי"ש שזהו דיוקו של רש"י (ר"פ שלח), „נטסקי דיבה“, ולא – לשון הרע.

שלכאורה הוא ענין חיצוני בעלמא,
ללא תוכן רע ממש²²

[שהרי האדם השלם שכבר בירר את
הרע שבפנימיותו, אינו שייך לדיבורים
בתוכן רע].

ולכן התיקון על לשון הרע הוא
ע"ז שיתקן את הרע הנעלם שבנפשו.

ולפיכך בא הדבר ע"י הכהן דוקא,
שהוא „חסד עילאה“²³, ולכן בכחו
לטהר את הרע הנעלם;

ומטעם זה נדרש דיבור הכהן „טהור
אתה“²⁴ – לפי שע"י דיבורו ממשיך
הכהן אור עליון ביותר שמתקן את
הרע הנעלם, עד שנעשה המצורע
טהור בתכלית.

(משיחת ש"פ תזריע תשמ"א)

לפי שהזהירות מלשון הרע המובאת
בדברי הרמב"ם היא הזהירות בדיבור
מצד עצמו, שזהו דבר חיצוני.

ח. ע"פ כל הנ"ל יובן גם הטעם
שהתקנה (הטהרה) דהנגעים באה דוקא
ע"י כהן.

דלכאורה אינו מובן: כיון שמדובר
על אדם השלם, כנ"ל, שיש בכחו לברר
את כל עניניו הפנימיים, ועשה כן
בפועל – איך יתכן שאין ביכולתו לברר
בעצמו את חיצוניות הרע שבו?

והביאור בזה: זה שהאדם השלם
יכול להכשל בלשון הרע, אע"פ שכבר
בירר את כל עניניו הפנימיים – הוא
מאחר שיכול להיות רע הנעלם (עומק
הרע) המושרש בעומק האדם, ואינו בא
אצלו בגלוי;

ואותו הרע הנעלם בא לידי ביטוי
בדיבור האדם²¹ [וכנ"ל, שהדיבור
קשור לעצם האדם], ודוקא בדיבור כזה

(21) ראה דרך חיים בהקדמה. ועוד.

(22) כביאור הרמב"ם (כנ"ל בפנים) בנוגע
למרים.

(23) לקו"ת שם. וראה עקידה שם.

(24) רמב"ם שם פ"ט ה"כ"ג. וראה לקו"ת שם.

